

Systematiskt brandskyddsarbete - SBA

1. Inledning

Ett systematiskt brandskyddsarbete kan ses som ett sätt att underhålla och säkerställa att brandskyddet fungerar över tid. Byggnadens brandskydd ihop med en medveten verksamhet bidrar till att brandskyddets kvalitet upprätthålls och fungerar när det väl behövs.

1.1 Bakgrund och syfte

Enligt Lag (SFS 2003:778) om skydd mot olyckor ska alla byggnader ha ett skäligt brandskydd. Det innebär att man också ska bedriva ett systematiskt brandskyddsarbete. Hemma i villan krävs ingen dokumentation av systematiskt brandskyddsarbetet. På en förskola och en industri ska den däremot finnas dokumenterad, men självklart på olika nivåer.

Syftet med att införa systematiskt brandskyddsarbete är att ägare/innehavare och all personal ska förstå vikten av ett brandskydd, hur det förebyggande brandskyddet fungerar och att alla ska kunna åtgärda eventuella fel och brister som upptäcks.

Det är den som äger en fastighet eller den som bedriver verksamheten, den så kallade nyttjanderättshavaren, som är ansvarig för brandsäkerheten. För att uppfylla detta ansvar ska rutiner för systematisk egenkontroll upprättas. Detta arbete kallas för systematiskt brandskyddsarbete och förkortas SBA.

SBA innebär att man på ett organiserat sätt utbildar och övar personal samt dokumenterar, kontrollerar och följer upp brandskyddet i en byggnad och verksamhet. SBA är ett kvalitetshöjande arbete som påminner om systematiskt arbetsmiljöarbete. Strukturen är densamma liksom metodiken, varför det med fördel kan integreras i verksamhetens vardagliga rutiner. Genom ett väl fungerande SBA kan brandskyddsnivån hållas på en över tiden hög och jämn nivå.

2. Dokumentation

Alla verksamheter ska bedriva ett SBA i skälig omfattning. För vissa verksamheter ska arbetet dokumenteras. Inte minst för att strukturera arbetet men också för att arbetet inte ska vara beroende av en eller flera personer. I vissa fall räcker det att brandskyddet dokumenteras på en enkel ritning, men i de flesta fall behövs en utförligare dokumentation. Alla är inte skyldiga att skriftligt dokumentera sitt brandskydd, men det är en stark rekommendation eftersom det i annat fall blir svårt att förmedla brandskyddsarbetet inom organisationen samt till myndigheter som utövar tillsyn. Omfattningen av

dokumentationen varierar med objektets storlek och riskbild. Eftersom olika verksamheter medför olika stora risker varierar kraven på omfattning och dokumentation av SBA.

Dokumentationen ser därför inte likadan ut för alla verksamheter utan utformas huvudsakligen av tre faktorer: Byggnad, verksamhet och organisation. Dokumentationen bör samlas på ett ställe, digitalt eller i en pärm. Oavsett vilket är det viktigt att den alltid är aktuell.

Dokumentationen utgörs av olika komponenter som kan vara av dels teknisk karaktär (till exempel brandlarm och släckutrustning), dels organisatorisk karaktär (till exempel ansvarsfördelning och utbildning). Om det inte framgår klart av hyresavtalet eller motsvarande bör parterna gemensamt komma överens om hur ansvar och arbetsuppgifter ska fördelas i en gränsdragningslista.

3. Kontinuerlig uppföljning

Ett systematiskt brandskyddsarbete omfattas, precis som övrigt kvalitetsarbete, av ett antal viktiga delmoment. Omfattningen av de olika delarna varierar efter de behov som finns i verksamheten. För att uppnå kontinuerlig förbättring av sitt SBA underlättar det om man ser på systemet som ett ständigt rullande hjul där man genom kontroll och uppföljning ständigt återkommer till och uppdaterar de olika momenten.

I en policy formuleras mål och syften med brandskyddsarbetet. Policyn ska gälla hela verksamheten och bör därför fastställas av den som är ansvarig för verksamheten. Policyn kan innehålla såväl övergripande mål som delmål för verksamheten för att tydliggöra omfattningen av arbetet. Ett viktigt mål är att alla aktivt ska arbeta för att upprätthålla och förbättra brandsäkerheten.

En brandskyddspolicy utgör grunden för SBA. Policyn anger verksamhetens och de ansvariga chefernas viljeinriktning avseende brandskyddet och är gällande inom hela verksamheten.

4. Förslag på SBA

Följande rubriker kan förslagsvis motsvara de delar som ett systematiskt brandskyddsarbete ska bestå av. Nedan följer även en ingående beskrivning för vad respektive rubrik bör innehålla.

1. Byggnadsbeskrivning och tekniska brandskyddsåtgärder
2. Verksamhetsbeskrivning
3. Riskinventering
4. Ansvar och organisation
5. Utbildning
6. Underhåll och kontroll

7. Nödlägesplan
8. Brandskyddsregler
9. Uppföljning

1. Byggnadsbeskrivning och tekniska brandskyddsåtgärder

Byggnadsbeskrivning avser ritningar över byggnader med lokaler och brandceller samt även en situationsplan över byggnadernas läge och omfattning. Utöver ritningar bör byggnadsbeskrivningen bestå av ett dokument som visar byggnadens utformning och byggnadsmaterial.

För kulturhistoriskt värdefulla byggnader bör dessutom det kulturhistoriska värdet beskrivas och särskilt värdefulla inventarier anges. Byggnaders och installationers utformning och funktion samt hur dessa förväntas hanteras vid ett eventuellt brandtillbud bör redovisas. Redovisningen kan göras i en brandskyddsdocumentation enligt bygglagstiftningen, ritningar eller andra tilläggsdokument. Exempel på vanliga tekniska brandskyddsåtgärder är: utrymningslarm, brandlarm, utrymningsvägar, släckutrustning, nödbelysning, brandgasventilation, brandceller, stigaledning och brandskydd i ventilationssystem.

2. Verksamhetsbeskrivning

Generell beskrivning av verksamheten och dess risker. Beskrivningen bör i text eller på en skiss visa var olika verksamheter bedrivs i objektet för att det skall kunna vara möjligt att följa hur riskerna förändras.

3. Riskinventering

För att kunna arbeta systematiskt med sin brand- och utrymningsssäkerhet måste man också känna till vilka risker man har, vilka brister som finns och vilka konsekvenser potentiella olyckor skulle kunna för på verksamheten.

För de flesta små och medelstora företag eller organisationer räcker det att genomföra en enkel riskinventering, medan det för större företag eller organisationer med exempelvis komplexa tillverkningsprocesser ofta krävs en fullständig riskanalys. En riskkälla definieras som någonting som kan orsaka en brand eller förvärra följderna av en brand.

4. Ansvar och organisation

Det yttersta ansvaret för brandskyddet ligger hos den som är ansvarig för den totala verksamheten, dvs. VD eller motsvarande. Den ytterst ansvariga kan ta medarbetare till hjälp för

detta arbete. Det viktiga är att brandskyddsorganisationens utformning och storlek är anpassad efter verksamheten och upplevs som relevant.

Brandskyddsorganisationen anpassas efter den övriga verksamhetens behov och kan bestå av en eller flera funktioner eller personer med olika arbetsuppgifter. Brandskyddsorganisationen ska vara känd av alla eftersom det inte bara är funktionerna i brandskyddsorganisationen som ska arbeta med brandskyddet utan alla inom verksamheten.

Upprätta befattningsbeskrivningar för de olika funktionerna inom brandskyddsorganisationen. En befattningsbeskrivning ska tydligt redogöra för arbetsuppgifter, ansvarsområden och befogenheter för den som innehar en specifik befattning.

Viktiga befattningar inom SBA är brandskyddsansvarig och brandskyddskontrollant (även kallad brandskyddsombud eller liknande). Den brandskyddsansvarige är den som har ansvaret för brandskyddsorganisationens uppbyggnad samt att arbetet bedrivs systematiskt. Den brandskyddsansvarige är också i de flesta fall den som upprätthåller myndighetskontakter och redovisar brandskyddsarbetet vid tillsyn. Brandskyddskontrollanten utför drift- och underhållskontroller av det byggnadstekniska brandskyddet och de fasta brandskyddsinstallationerna. En viktig del av brandskyddskontrollantens arbetsuppgifter är att dokumentera och rapportera brandtillbud och andra händelser som kan leda till brand.

5. Utbildning

Utbildning och övning är en viktig del i SBA. För att kunna förhindra bränder och begränsa skadorna vid brand krävs kunskap om brandorsaker, brandskyddsinstallationer, hur man initierar utrymning, att kunna hantera en brandsläckare mm.

Varje del i organisationen behöver oftast stöd i sin uppgift. Detta ges via utbildning och information om den egna rollen i organisationen och hur brandskyddet är utformat. Man behöver också få träna i denna roll. Till exempel genom brand- och utrymningsövningar eller genom särskild brandutbildning.

Ett SBA förutsätter att all personal är utbildade, övade och har tillräcklig kunskap om de uppgifter de förväntas göra. För att få kontinuitet bör en utbildningsplan tas fram som anger vem som ska genomgå utbildning, när denne ska ha den och hur den ska få den. Egna övningar i verksamheten är en viktig del i SBA.

6. Underhåll och kontroll

För att brandskyddet fortlöpande ska fungera måste det genomföras kontroller samt regelbundet underhåll och service. Utrymningsvägar, brandlarm, rökluckor, branddörrar med mera måste exempelvis fungera för att personerna som befinner sig i byggnaden ska kunna utrymma på ett betryggande sätt och egendomsskadorna blir som begränsade som möjligt.

Med hjälp av kontroll- och underhållsplaner, instruktioner, system för tillbudsrapportering samt checklistor ska ansvarig personal veta vad de ska kontrollera åtgärda eller rapportera. En viktig del är att alla brandtillbud rapporteras internt och att man lär sig av händelsen och förhindrar att den upprepas. Det kan handla om att förändra arbetsmetodik, utbildning, rutiner, utrustning mm.

7. nödlägesplan

Med nödlägesplan menas att verksamheten i förväg har bestämt vem som ska göra vad i samband med att en brand inträffar. Nödlägesplan kan även kallas larmplan eller motsvarande. Oavsett vad det kallas är

8. Brandskyddsregler

Eftersom ägare och nyttjarerättshavare har det yttersta ansvaret för brandskyddet, är det lämpligt att upprätthålla ett eget regelverk över brandskyddet. Syftet med regler är att tydliggöra vad som är tillåtet och inte inom verksamheten för att förhindra uppkomst och spridning av brand.

Det är viktigt att det finns rutiner för brandskyddet. Det kan gälla att se över organisatoriska frågor som minimibemanning, rutiner för utbildning av nyanställda och vikarier eller mer praktiska åtgärder som rökförbud, rutiner för heta arbeten, förvaring av brandfarliga varor, stängning av branddörrar med mera. I instruktionen och/eller rutinen bör det framgå vad den gäller, varför den finns till, hur man ska agera och vem eller vilka som ska tillämpa den.

9. Uppföljning

En förutsättning för att brandskyddsarbetet ska vara systematiskt är att det kontinuerligt följs upp. Uppföljningen innebär att man för varje punkt i SBA kontrollerar att man utfört det man skulle, att man utvärderar dem man har utfört och att man vid behov förändrar delar som är inaktuella.

Personalen måste ha genomgått planlagd utbildning, instruktioner och rutiner ska vara relevanta, dokumentationen uppdaterad efter ombyggnationer eller organisatoriska förändringar samt kontroller genomförda och eventuella brister åtgärdade för att brandskyddsorganisationen ska fungera.